

Voorsorteren op het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2014

A&W-rapport 1670

in opdracht van

Voorsorteren op het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2014

Verkenning van groenblauwe diensten door
agrarische natuurverenigingen

A&W-rapport 1670

G. van Drooge
E.B. Oosterveld

Foto Voorplaat

Voorsorteren GLB, Foto BoerenNatuur

G. van Drooge, E.B. Oosterveld 2011

Voorsorteren op het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2014. Verkenning van groenblauwe diensten door agrarische natuurverenigingen. A&W-rapport 1670

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden/Projecten LTONoord, Drachten

Opdrachtgever

BoerenNatuur

Postbus 186
9200 AD Drachten
Telefoon 088 888 66 77

Uitvoerders

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek BV

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl
www.altwym.nl

Projecten LTONoord

Postbus 186
9200 AD Drachten
Telefoon 088 888 66 77
Fax 088 888 66 70
info@projectenltonoord
www.projectenltonoord.nl

Projectnummer

1773GLB

Projectleider

E.B. Oosterveld

Status

Eindrapport

Autorisatie

Goedgekeurd

Paraaf

M. Brongers

Datum

15 september 2011

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Werkwijze	3
3	Het speelveld: ontwikkelingen GLB in vogelvlucht	5
3.1	Voorgeschiedenis	5
3.3	Stand van zaken discussie GLB	6
3.4	Wetenswaardigheden	7
4	Inventarisatie van visies - conclusies	9
4.1	Visie ANV'ers	9
4.2	Visie Provincies Fryslân en Groningen	9
5	Kansen, knelpunten en voorwaarden voor succes	10
5.1	Kansen	13
5.2	Aanknopingspunten	13
5.3	Knelpunten en risico's	15
5.4	Voorwaarden voor succes	17
6	Aanbevelingen	19
6.1	Aan ANV's	19
6.2	Aan BoerenNatuur	20
6.3	Aan Rijk en Provincies	21

Bijlage 1. Resultaten interviews

1 Inleiding

Er is volop discussie over de toekomst van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Unie (GLB) en daarmee samenhangende EU- budgetten. Een belangrijk aspect is het afhankelijk stellen van bedrijfssteun in de landbouw van het verrichten van maatschappelijke of, meer specifiek, groenblauwe diensten. Organisaties in en rond de agrarische sector, maatschappelijke organisaties en overheden zijn hun visie en strategie aan het bepalen ten aanzien van de aanstaande aanpassingen van het GLB en de besteding van de daarmee samenhangende budgetten.

Leidend in de discussie over GLB en de GLB-budgetten zijn de kaders die aangegeven zijn door de EU-commissaris Landbouw. De besluitvorming op dit thema zal in het najaar van 2011 en in 2012 in de EU plaatsvinden. De uitkomst bepaalt in grote mate voor welke opgave en/of uitdaging de agrarische sector zich geplaatst ziet als het gaat om het verlenen van maatschappelijke diensten op het gebied van natuur, landschap, milieu, water, energie, etc. Er zijn in Nederland pilots gestart op verzoek van het Ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I) om ervaring op te doen met gebiedsgericht werken met groenblauwe diensten onder aansturing door collectieven van boeren, onder meer in het werkgebied van BoerenNatuur (Oost-Groningen en De Noordelijke Friese Wouden). In het verlengde van de pilots roept staatssecretaris Bleker (Ministerie van EL&I) op om gebiedsorganisaties, zoals agrarische natuurverenigingen, een prominente rol te geven in de realisatie van de GLB-aanpak. Er ligt daarom voor BoerenNatuur als regionale koepel van agrarische natuurverenigingen een belangrijke opgave om haar positie en visie te bepalen over het GLB en aanbevelingen te doen om te komen tot een effectieve besteding van de met het GLB samenhangende budgetten. Er liggen bij uitstek kansen om de ambities van BoerenNatuur te realiseren op het vlak van zelfsturing en verantwoordelijkheid nemen door lokale collectieven van boeren.

BoerenNatuur heeft Projecten LTONoord en Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek gevraagd een strategisch document op te stellen waarin BoerenNatuur zijn positie en ambities voor het nieuwe GLB-beleid vastlegt. In dit rapport heeft dit document vorm gekregen. Het doel van het document is tweeledig:

- 1 Bepalen van de positie van BoerenNatuur in de aanstaande aanpassingen van het GLB, meer in het bijzonder ten aanzien van groenblauwe diensten,
- 2 Formuleren van aanbevelingen aan de politiek voor een effectieve besteding van GLB-gelden vanuit de rol die agrarische natuurverenigingen (ANV's) in de realisatie van GLB-doelen kunnen spelen (onder andere via levering van maatschappelijke diensten).

2 Werkwijze

We hebben de problematiek aangepakt via het beantwoorden van een aantal vragen. De ene groep vragen heeft betrekking op het in beeld brengen van het speelveld. De andere groep vragen heeft betrekking op de positie die ANV's en BoerenNatuur in dit veld zouden moeten of kunnen innemen.

Speelveld

- 1 Wat is de essentie van het GLB-debat?
- 2 Hoe ziet het besluitvormingstraject er uit? (Wie beslist wanneer)
- 3 Wat zijn de belangrijkste stakeholders in Nederland en in de EU en hoe staan zij in het debat?
- 4 Met welke thema's in het GLB-debat is BoerenNatuur verwant en waarom?
- 5 Welke invalshoeken zijn er (leefgebiedenbenadering, gebiedsaanpak, etc) voor het invullen van maatschappelijke diensten en welke passen bij de aanpak van BoerenNatuur, gericht op meer kwaliteit, afbouw van administratieve lasten en een hogere effectiviteit?

Positiebepaling

- 6 Wat hebben de ANV's en BoerenNatuur te bieden? Wat zijn daarbij sterktes en zwaktes (bijv. vrijwilligheid) (inclusief meerwaarde buiten GLB, bijvoorbeeld het nationale natuurbeleid)?
- 7 Welke (sectoren van) maatschappelijke diensten rekent BoerenNatuur tot haar hoofdtaken en hoe kan daar inhoudelijk en organisatorisch invulling aan gegeven worden?
- 8 Welke rol is weggelegd voor BoerenNatuur (van faciliterend naar regisserend) en de aangesloten ANV's?
- 9 Wat zijn (potentiële) partners in Noord-Nederland, Nederland en EU, bijvoorbeeld Terreinbeherende organisaties (TBO's), Boermarkes Drenthe?
- 10 Wat is de wenselijke taakafbakening met de provincies?

Afbakening

Het document beperkt zich tot natuur- en landschapsbeheer door boeren (focus op biodiversiteit) en heeft geen betrekking op landbouwactiviteiten in verband met milieu, dierenwelzijn en dergelijke. Het is ook geen analyse van de sterke en zwakke kanten van agrarisch natuurbeheer maar louter een verkenning van het speelveld en een peiling van meningen en gedachten van een aantal mensen in de directe omgeving van BoerenNatuur. De verkenning heeft ook geen betrekking op Particulier Natuurbeheer. Evenmin wordt de relatie met het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) uitgewerkt. Waar sprake is van ambities van BoerenNatuur geldt dat automatisch voor de ANV's. In dit document wordt de positie scherpgesteld voor het ANB in Noord-Nederland voor BoerenNatuur. In latere instantie kan uitbreiding plaatsvinden naar Agrarisch en Particulier natuur- en landschapsbeheer (APnl, de landelijke koepel van ANV's). De taakafbakening met de provincies wordt als voorbeeld voor twee provincies uitgewerkt.

Aanpak

Voor de positiebepaling is een inventarisatie gemaakt van meningen en ideeën die over het toekomstig GLB leven bij een aantal sleutelfiguren binnen de ANV's. Het betreft voormannen uit verschillende ANV's verspreid over het hele werkgebied van BoerenNatuur (Fryslân, Groningen, Drenthe, Flevoland). Daardoor komt de regiospecifieke variatie binnen het werkgebied op het vlak van landschappen en bedrijfstakken (met name melkveehouderij, akkerbouw) tot zijn recht. Daarnaast is bij de Provincies Fryslân en Groningen nagegaan welke ideeën daar leven over de aanpassingen van het GLB, de rol van groenblauwe diensten daarin en de rol die ANV's zouden kunnen spelen.

De sleutelfiguren zijn de volgende vragen voorgelegd:

- 1 Staatssecretaris Bleker vindt dat de landbouwsteun meer ingezet moet worden voor het leveren van groenblauwe diensten. Wat vindt u daarvan?
- 2 De staatssecretaris lanceerde het idee die groenblauwe diensten te laten leveren door gebiedscoöperaties. Wat vindt u van dat idee? Hoe ziet u de rol van ANV's daarin?
- 3 Hoe kan inhoudelijk en organisatorisch invulling worden gegeven aan die rol?
- 4 Hoe zou de rolverdeling moeten zijn tussen partijen (ANV's, provincie, rijk, TBO's), zowel inhoudelijk (type diensten) als organisatorisch (werving, voorlichting, kwaliteitsbeheer)?
- 5 Wie zijn potentiële bondgenoten?
- 6 Welke groenblauwe diensten kunnen naar uw mening ANV's leveren?
- 7 Wat zijn daarbij de sterke en zwakke kanten van ANV's?
- 8 Hoe kunnen de zwakke kanten worden verbeterd?
- 9 Welke rol moet BoerenNatuur spelen in het geheel van leveren van groenblauwe diensten?

De geïnterviewde personen zijn:

- A. Datema, voorzitter ANV Boer&Natuur Zuidelijk Westerkwartier, voorzitter BoerenNatuur Groningen,
- E. Smink, voorzitter ANV Wierde & Dijk, Noord-Groningen,
- E. Zorgdrager, voorzitter ANV Agrarisch Belang Terschelling,
- D. Hoogland, voorzitter federatie De Noardlike Fryske Wâlden,
- S. Bron, voorzitter federatie ELAN, Zuidoost-Fryslân, voorzitter BoerenNatuur Fryslân,
- A. Stokman, voorzitter ANV De Súdwesthoeke, Fryslân,
- M. Schoone, voorzitter NMC Rivierduingebied, Flevoland,
- M. Sol, Stichting Boermarke Wapserveen, voorzitter BoerenNatuur Drenthe

Aan de Provincies zijn de volgende vragen voorgelegd:

- 1 Staatssecretaris Bleker vindt dat de landbouwsteun meer ingezet moet worden voor het leveren van groenblauwe diensten, bijvoorbeeld via gebiedscoöperaties. Wat vindt u van deze ideeën?
- 2 Welke groenblauwe diensten kunnen naar uw mening ANV's leveren?
- 3 Welke rolverdeling ziet u tussen Rijk, Provincie, ANV's, BoerenNatuur, TBO's, zowel inhoudelijk (type diensten) als organisatorisch (werving deelname, voorlichting, kwaliteitsbeheer)?
- 4 Wat zijn daarbij de sterke en zwakke kanten van ANV's?
- 5 Hoe kunnen de zwakke kanten worden verbeterd?

De geïnterviewde personen zijn:

- T. Steenbruggen, beleidsmedewerker Innovatie in de landbouw, Provinsje Fryslân,
- J. Oosterveld, beleidsmedewerker afdeling Landelijke gebied, Provincie Groningen

3 Het speelveld: ontwikkelingen GLB in vogelvlucht

3.1 Voorgeschiedenis

De voorgeschiedenis van het GLB schetsen we puntsgewijs.

- De basis van het oorspronkelijke EU-landbouwbeleid was een prijsondersteuning. Hiermee garandeerde de EU een minimale, relatief hoge opbrengstprijs voor agrarische producten. Deze prijsondersteuning was bedoeld om de voedselzekerheid veilig te stellen. Deze vorm van marktondersteuning was meer dan succesvol. Het leidde in de jaren 70 en 80 tot enorme overschotten, die met veel EU- geld opgeslagen (interventie), dan wel weggewerkt moesten worden naar landen buiten EU (exportsubsidies),
- Begin jaren 90 greep Landbouwcommissaris McSharry in, waarbij de prijssteun geleidelijk afgebouwd werd en (tijdelijk !) vervangen door wat we kennen als bedrijfstoelagen, gekoppeld aan de randvoorwaarden van 'cross-compliance' (de Goede Landbouw Praktijk),
- Daarnaast bestaat het GLB ook nog steeds uit instrumenten op het gebied van markt- en prijsbeleid om al te grote prijsschommelingen te voorkomen (bijvoorbeeld de recente compensatie van groentelers voor de gevolgen van de EHEC-bacterie),
- De combinatie van bedrijfstoelagen (inkomenssteun) en markt- en prijsbeleid heet Pijler 1 van het GLB,
- Naast Pijler 1 is er sinds 2000 ook Pijler 2. Deze Pijler richt zich op plattelandsontwikkeling. Maatregelen voor plattelandsontwikkeling zijn opgenomen in Plattelandsontwikkelingsprogramma's (POP). POP richt zich op innovatie en diversificatie van landbouw, bevordering van natuurbehoud, toerisme en recreatie, waterbeheer en ontwikkeling van voorzieningen voor plattelandsgemeenschappen,
- Om Pijler 2 te financieren wordt er vanaf 2005 jaarlijks een percentage afgeroomd van de bedrijfstoelagen uit Pijler 1, de zogenaamde 'modulatiegelden'. Deze afroaming neemt jaarlijks toe, van 3 % in 2005 tot 10 % in 2012.
- Tijdens de 'Health Check' (2008) is door de EU vastgesteld dat de inzet van het GLB gericht moet zijn op:
 - Versterking van de concurrentiekracht van de agrarische sector,
 - Verduurzaming van de agrarische sector,
 - Koppeling met maatschappelijke waarden en diensten,
- Het beleid van Nederland is vastgelegd in de 'Houtskoolschets' (2008)
- Het huidige totale Nederlandse GLB-budget is 800 miljoen euro per jaar, waarvan 90 % in Pijler 1 en 10 % in Pijler 2 (exclusief nationale cofinanciering)

3.2 Voorstellen Europese Commissie

We schetsen de voorstellen van de Europese Commissie voor de stelselherziening zoals die per juli 2011 bekend zijn, wederom puntsgewijs.

De hoofdlijnen/doelen van het GLB na 2013 zijn gepresenteerd in oktober en december 2010.

- De doelen zijn:
 - Economisch duurzame voedselproductie (Pijler 1),
 - Duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen (Pijler 1),
 - Evenwichtige gebiedsgerichte ontwikkeling (Pijler 2).

- De landbouwsteun moet worden omgevormd naar meer doelgerichte betalingen, bestaande uit:
 - Een basisbedrag (per lidstaat of regio), met eventueel een bovengrens per bedrijf, afhankelijk van het aantal werknemers en voor kleine bedrijven een minimumbetaling,
 - Een (verplicht in te voeren) premie voor het leveren van maatschappelijke prestaties,
 - Een compensatie voor natuurlijke beperkingen,
 - De mogelijkheid van extra (gekoppelde) steun voor specifieke sectoren of gebieden,
 - In het EU-plattelandsbeleid (Pijler 2) moet meer aandacht komen voor milieu, klimaatverandering, herstructurering, innovatie en regionale initiatieven. Hervreiding van middelen hiervoor over de lidstaten kan bezien worden.

- Definitief voorstel: oktober 2011
- Besluitvorming EU: in 2012
- Voorbereiding implementatie per lidstaat: in 2013
- In werking treding: 1 januari 2014

3.3 Stand van zaken discussie GLB

De stand van zaken presenteren we puntsgewijs.

- Veel partijen roeren zich in het GLB-debat: EU-landen (met Duitsland en Frankrijk als belangrijke opinieleiders), EU-Commissaris Ciolos, het Nederlandse Ministerie van EL&I, Provincies, agrarische belangenorganisaties (LTO, APnl, etc.), particuliere organisaties (Vogelbescherming Nederland), SER,
- De discussie richt zich vooral op de volgende punten:
 - Hoeveel geld moet er in Pijler 1? (Primair bestemd voor de agrarische sector)
 - Op welke wijze wordt het geld in Pijler 1 verdeeld? (o.a. flat-rate tegenover gestaffelde hectarevergoedingen, vergroening cross-compliance),
 - Hoeveel geld moet er in Pijler 2 en waar kan/moet het geld uit Pijler 2 aan besteed worden?
 - Welke partijen en organisaties krijgen een sleutelrol in de besteding van de beschikbare gelden?
- De globale standpunten van enkele (nationale) partijen zijn
 - Ministerie EL&I (staatssecretaris Bleker): zie brief 8 maart 2011: handhaving van een zo groot mogelijk aandeel van de financiering via Pijler 1 (onder andere omdat uitgaven uit Pijler 1 geen nationale cofinanciering vragen),
 - Provincies: zo veel mogelijk geld overhevelen van Pijler 1 naar Pijler 2 ten behoeve van plattelandsontwikkeling (= voorzetting/uitbreiding van het provinciale ILG-budget, ter compensatie van de door Bleker opgelegde bezuinigingen),
 - LTO: de aanvankelijk uitgesproken voorkeur voor flat-rate (vaste hectare-toeslag voor alle bedrijven) is gaande weg verschoven naar gedifferentieerde, gestaffelde hectare-toeslag met daarin een vergoeding voor 'Less Favored Area-' (LFA-) gebieden (ex-bergboerenregeling),
 - Bij organisaties uit de hoek van het ANB komen initiatieven/voorstellen om gelden uit Pijler 1 en Pijler 2 gecombineerd op gebiedsniveau (regionaal/lokaal) in te zetten met een basisbedrag per ha, gebaseerd op de specifieke kenmerken/natuur- en landschapswaarden/productieomstandigheden van het gebied, aangevuld met vergoedingen voor te leveren maatschappelijke diensten (Zie Laag Holland, Noordelijke Friese Wouden (NFW), Oost-Nederland),
 - APnl ondersteunt de aanpak van Bleker en werkt aan een pilot om rol en positie van de ANV's in een gebiedsaanpak aan te scherpen,

- BoerenNatuur roept leden op om de uitdaging/handschoen van Bleker op te pakken (de rol van intermediair in een gebiedsaanpak),
 - Particuliere natuurbeschermingsorganisaties roepen op tot sterke vergroening van Pijler 1 en meer modulatie (Pijler 2). Ze wijzen het uitgangspunt van een basisvergoeding in het kader van voedselveiligheid niet af.
- Nadere toelichting van de visie van het Ministerie van EL&I (staatssecretaris Bleker) in een brief van 8 maart 2011:
- Het geld in Pijler 1 inzetten voor versterking van de concurrentiekracht, duurzaamheid en innovatie, met een zo groot mogelijk budget voor Pijler 1 (dit vereist namelijk geen nationale cofinanciering),
 - Vermaatschappelijking (inclusief vergroening) realiseren door Pijler 1 als volgt in te vullen:
 - Differentiatie van het basisbedrag/ha instellen met extra betalingen in specifieke gebieden (LFA en Nationale Landschappen = maatschappelijk waardevolle gebieden),
 - Differentiatie van het basisbedrag koppelen aan een puntensysteem voor aantoonbare maatschappelijke prestaties (het is onbekend welke prestaties Bleker specifiek op het oog heeft), gekoppeld aan een eenvoudige uitvoering,
 - Basispremie 'niet te hoog' om via aanvullingen voldoende prikkels te kunnen inbouwen voor vergroening en verduurzaming,
 - Pijler 2, net als Pijler 1, ook toespitsen op concurrentiekracht, innovatie en duurzaamheid, alleen gericht op agrariërs en agrarisch landgebruik, met als thema's biodiversiteit, waterbeheer en waterkwaliteit, hernieuwbare energie, klimaat en dierenwelzijn (zie Health Check 2008),
 - Bleker heeft voorkeur voor zaken doen met samenwerkingsverbanden (in verband met doelgerichtheid van betalingen) van boerencollectieven op het gebied van innovatie, agrarisch natuur- en landschapsbeheer en multifunctionaliteit; Bleker wil Europese wetgeving daarop aanpassen.
- Visie en/of standpunten van overige EU-lidstaten:
- Geen vergroening van Pijler 1; vergroening alleen doorvoeren in Pijler 2,
 - Pijler 1 reserveren voor generieke ha-betalingen, al dan niet gedifferentieerd; Pijler 2 gebruiken voor specifieke, vrijwillige maatregelen met nationale cofinanciering,
 - Vanuit de nieuwe lidstaten is er grote druk om de nationale verdeling van het GLB-budget aan te passen,
 - Duitsland en Frankrijk zijn voorstander van het handhaven van bestaande Pijler 1-budgetten; dus geen verdere modulatie (overheveling van geld uit Pijler 1 naar Pijler 2). Handhaving van het budget van Pijler 1 wordt onderbouwd door het uitgangspunt dat voedselzekerheid een 'systeemverantwoordelijkheid' is voor nationale overheden en Europese Commissie

3.4 Wetenswaardigheden

- Het huidige Nederlandse budget uit het GLB is grofweg 1 miljard euro. Daarvan is 800 miljoen directe steun. Het aantal ha in Nederland is 2 miljoen. De basispremie bij flat-rate wordt dan € 400 /ha. De huidige toeslag is gemiddeld € 450 /ha (niet alle ha hebben nu een bedrijfstoelag),
- LTO zet in op een basispremie van € 325 /ha, plus aanvulling tot € 100 /ha via vrijwillige inspanningen (deze schatting is mede gebaseerd op het huidige gemiddelde in Duitsland). Bleker zet echter in

op een niet te hoge basispremie om prikkels te kunnen geven voor vergroening en innovatie. Wageningen Universiteit en Research (WUR) rekent in een onderzoek met een basispremie van € 250 /ha met een regionale toeslag van € 200-500 /ha,

- Een aangenomen motie in de Tweede Kamer (maart 2011) pleit voor 60 à 70 % aandeel basispremie; de rest van de steun zou moeten verlopen via aanvullingen en vrijwillige diensten. Dit komt overeen met een basispremie van € 240 à € 280 /ha.

4 Inventarisatie van visies - conclusies

Om de stemming te peilen en het BoerenNatuur mogelijk te maken een goede positie te bepalen, zijn interviews gehouden met acht sleutelfiguren binnen de ANV's in Noord-Nederland en met vertegenwoordigers van de Provincies Groningen en Fryslân. In de interviews is gevraagd om hun visie te geven op de ontwikkelingen en de rol die ANV's daarin zouden moeten en kunnen spelen. De gestelde vragen staan weergegeven in hoofdstuk 2; de resultaten zijn opgenomen in bijlage 1. Hier zetten we de conclusies op een rijtje, voor de ANV'ers en de Provincies apart.

4.1 Visie ANV'ers

- 1 Er is grote overeenstemming dat een deel van de inkomenssteun verbonden moet worden aan groenblauwe diensten,
- 2 Er is grote overeenstemming dat ANV's de aangewezen partijen zijn om de uitvoering op lokale schaal te regelen, met zoveel mogelijk zelfsturing via een gecertificeerde werkwijze en kwaliteitsstandaarden,
- 3 Er is algemene overeenstemming dat veel ANV's voor de genoemde rol te klein zijn en meer bestuurs- en uitvoeringskracht moeten ontwikkelen. Dit kan door regionaal de krachten te bundelen, zoals in de federaties NFW en Elan. Sommige ANV's zijn al groot en sterk genoeg (Wierde & Dijk, ANOG),
- 4 Er is groot verschil van mening over de rol die ANV's moeten spelen en, samenhangend daarmee, de mate waarin de organisatie opgetuigd moet worden. Het ene uiterste is dat ANV's moeten doorgroeien naar een brede plattelandsorganisatie voor een breed pallet aan diensten en die is toegerust voor een krachtige en gezaghebbende zelfsturing. Het andere uiterste is dat ANV's zich moeten beperken tot kleine maar effectieve uitvoeringsorganisaties voor boerendiensten. De respondenten waren redelijk homogeen over het hele spectrum verdeeld,
- 5 Het verschil lijkt vooral terug te voeren op de mate waarin men vindt dat boeren recht hebben op inkomenssteun. Het ene uiterste is dat alle geld een compensatie is voor gedeerde inkomsten en voor inkomensvorming van geen belang is. Wel er is een maatschappelijke verantwoordelijkheid om waar mogelijk groenblauwe diensten te leveren. Dit idee leidt tot een beperkte uitvoeringsorganisatie. Het andere uiterste is dat de inkomenssteun niet vanzelfsprekend is en verdiend moet worden. Groenblauwe diensten zijn dan een logisch gevolg en worden als kans gezien om een nieuw soort dienstverlening te ontwikkelen. Die diensten komen het beste tot hun recht als verregaande zelfsturing mogelijk is en daarvoor is een sterke organisatie nodig, die maatwerk kan leveren en gezag (sturingskracht) heeft.

4.2 Visie Provincies Fryslân en Groningen

- 1 Beide Provincies omarmen de voorgenomen vergroening van de landbouwsteun en zien kansen daarmee haar groene beleidsdoelstellingen te realiseren, met vermindering van (provinciale) kosten. Daarbij is de hoop dat het GLB-geld extra budget oplevert en niet fungeert als vervanging van Rijks-geld dat wegbezuinigd wordt. De Provincies zetten vooral in op het veilig stellen van de bestaande natuur- en landschapsdoelen (weidevogels, ganzen, landschapsonderhoud e.d.). Daarnaast zouden ze graag zien dat ANV's waterdiensten gaan aanbieden, bijvoorbeeld gerelateerd aan natuur (verdoo-

gingsbestrijding, weidevogels) en KRW-doelen (waterkwaliteit, natuurvriendelijke oevers). Provincie Groningen lijkt wat uitgesprokener in het richten van de gelden dan de Provincie Fryslân,

- 2 Beide Provincies erkennen de kracht van ANV's bij het realiseren van gebiedsdoelen en willen toe naar meer verantwoordelijkheden in de streek, via zelfsturing. Ze zijn tevreden met de aanzetten die daarvoor met de huidige uitvoering van natuur- en landschapsregelingen en gebiedscoördinatie bestaan. Het liefst zien ze de ANV's uitgroeien tot brede gebiedsorganisaties, zodat ze met één, krachtige organisatie zaken kunnen doen,
- 3 De Provincies vinden dat zij de doelen en kaders moeten stellen en de regie moeten hebben, hoe de geldstromen ook gaan lopen (via Pijler 1 of Pijler 2). Provincie Fryslân is als enige Provincie voor zo veel mogelijk financiering onder Pijler 1, want dan is de financiering voor 7 jaar verzekerd en onafhankelijk van de mogelijkheden van rijk en provincies,.
- 4 Als zwakke punten van de ANV's zien de Provincies dat ze nog te weinig oog hebben voor de groene en blauwe diensten waar de samenleving om vraagt en dat ze nog te veel soortgericht werken (alleen weidevogels, alleen houtsingels). De ANV's zouden meer moeten uitgaan van hun gebied als leefgebied voor een diversiteit van planten en dieren, met bijbehorende landschappelijke kwaliteiten.

Kansen voor groenblauwe diensten in de landbouw volgens onderzoekers

Op verzoek van het Ministerie van EL&I hebben onderzoekers van de onderzoeksinstituten Alterra, Wageningen Livestock Research, Praktijkonderzoek Plant en Omgeving, Landbouweconomisch Instituut en Aequator een wetenschappelijk gefundeerde top 20 opgesteld van groenblauwe diensten die het meest kansrijk zijn voor beloning. Iedere dienst werd getoetst aan een aantal criteria waaronder of er problemen zijn te verwachten met Europese regels rond staatssteun, of de markt voor de dienst wil betalen, of er sprake is van marktfalen en of een subsidieregeling praktisch uitvoerbaar is. Ze komen tot de volgende lijst:

1. Mechanisch onkruidbestrijden
2. Biologische landbouw
3. Landschapnorm biologisch
4. Beschermen traditionele biotopen
5. Ondergroei voor onkruidbestrijding
6. Biologisch bestrijding ziekten en plagen
7. Braaklegging
8. Onderwaterdrains
9. Verruimen van de vruchtwisseling
10. Onderhoud houtwallen
11. Toepassing klaver als groenbemester
12. Boeren voor natuur
13. Koe in de wei
14. Ondiepe drainage
15. Historische rassen en gewassen
16. Behoud van stroomruggen (landschap)
17. Bufferstroken en schouwpaden langs waterlopen
18. Nestgelegenheid nuttige vogels
19. Structuurrijk gras voor diergezondheid
20. Opbrengstderving gewas door landschapselementen

Bron: Westerink, J., B.C. Breman, M.J. Smits, F.A.N. van Alebeek, G. Migchels, G. Bakker, M.C. van Amersfoort en R.A.M. Schrijver 2011. *Maatschappelijke prestaties. Meer publieke diensten en minder publieke lasten door de landbouw met behulp van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid*. Alterra-rapport 1961. Alterra, Wageningen

5 Kansen, knelpunten en voorwaarden voor succes

In dit hoofdstuk onderzoeken we het speelveld op de kansen die de ontwikkeling van het GLB biedt voor ANV's en brengen we de randvoorwaarden in kaart waaronder ANV's die kansen kunnen benutten.

5.1 Kansen

Uit de beleidsdiscussies blijken de volgende kansen voor ANV's:

- 1 Er is een brede erkenning van het belang van ANV's (boerencollectieven) bij de realisatie van maatschappelijke diensten. Zowel Rijk als Provincies geven aan die kant op te willen en ook de Europese Commissie lijkt ervoor open te staan. De overheden zien in dat ANV's als geen ander de animo onder boeren voor groenblauwe diensten kunnen aanboren voor het realiseren van beleidsdoelen,
- 2 Deze erkenning biedt mogelijkheden voor ANV's om gebiedsspecifieke maatschappelijke diensten te ontwikkelen en te realiseren,
- 3 Er is brede overeenstemming over de voordelen van decentrale zelfsturing in plaats van centrale top-downsturing (zie kader Zelfsturing). Voor Rijk en Provincies snijdt dit zwaard aan twee kanten: het biedt de mogelijkheid om op uitvoeringslasten te besparen en het vergroot de kans dat veel boeren meedoen; het geeft ANV's mogelijkheden om zelf invulling te geven aan de regelingen, bureaucratie en overhead te verminderen, zich te profileren als professionele beheerder en een structurele en continue inkomstenbron voor boeren te ontwikkelen,
- 4 Er lijken mogelijkheden te komen voor het verlenen van maatschappelijke diensten op basis van (gebieds)contracten in plaats van via generieke subsidieregelingen à la Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). Hierdoor ontstaat speelruimte voor een eigen invulling, meer uitdaging en ondernemingszin,
- 5 De centrale rol van ANV's in de realisering van beleidsdoelen is een extra stimulans voor verdere professionalisering van de organisatie van ANV's en hun koepels. Hierdoor kunnen ze verder groeien tot belangrijke partners bij gebiedsontwikkeling,
- 6 De centrale rol vormt ook een stimulans voor samenwerking met andere regionale organisaties. Succesvolle samenwerking doet het gezag van ANV's verder groeien.

5.2 Aanknopingspunten

- 1 Staatssecretaris Bleker zoekt naar een formule waarbij het totaal van Pijler 1 en Pijler 2 beschikbaar blijft voor agrariërs en het agrarisch landgebruik. Hij wijst dus claims van Provincies en andere partijen om het geld meer in te zetten voor plattelandsontwikkeling (Vitaal Platteland e.d.) van de hand. De staatssecretaris zet in op regionale differentiatie in Pijler 1 en Pijler 2.
- 2 Staatssecretaris Bleker zoekt naar een vorm waarbij de uitvoeringslasten (voor de overheid) fors naar beneden gaan. Onder andere door uitbetaling naar vooraf controleerbare feiten/diensten en door samenwerkingsverbanden in te zetten bij realisatie en betaling van diensten, bij voorkeur boerencollectieven als het gaat om innovaties, agrarisch natuur- en landschapsbeheer en multifunctionaliteit,

Zelfsturing

Overheden zijn al vele jaren op zoek naar een aanpak waarbij gewenste ontwikkelingen niet van boven af gedictieerd worden, maar samen met betrokkenen ontwikkeld en uitgevoerd worden. Zelfsturing is daarbij een sleutelbegrip geworden. In de praktijk blijkt dat voor velerlei uitleg vatbaar. Bestuurskundigen maken onderscheid in:

- Zelfsturing gericht op autonomie. In dit geval is zelfsturing gericht op politieke en economische onafhankelijkheid, de zogenaamde 'vrijstaat',
- Zelfsturing gericht op het naar eigen inzichten realiseren van doelstellingen, die (mede) door anderen zijn opgesteld, de zogenaamde convenanten, gebiedscontracten, etc.

Het aanknopingspunt voor de ANV's en koepelorganisaties ligt bij zelfsturing als een effectief middel voor het realiseren van (overheids-)doelstellingen. In dit concept van zelfsturing zijn het de overheden die de kaders (de doelstellingen) bepalen en zijn het de partijen 'in het veld' die de ruimte krijgen (financieel, qua wet- en regelgeving) om op eigen wijze (gebruikmakend van specifieke kennis en netwerk) de doelen te realiseren. Uit ervaringen blijkt dat **vertrouwen** tussen de verschillende partners cruciaal is voor het succes van de aanpak (zie K. Termeer, Wageningen Universiteit en Research).

Voor het succes van zelfsturing zijn de volgende uitgangspunten belangrijk:

- Zelfsturing is geen doel op zich, maar een effectieve manier om overheidsdoelstellingen via 'stakeholders' gerealiseerd te krijgen,
- Het vereist een grote mate van bekendheid en vertrouwen tussen de betrokken partijen,
- Het vereist een duidelijke rolverdeling van de betrokken partijen:
 - De Rijksoverheid stelt de doelen met betrekking tot gewenste maatschappelijke diensten vanuit de agrarische sector (wie betaalt, bepaalt),
 - De Provincies voeren in samenwerking met de rijksoverheid de regie op hoofdlijnen. De Provincie maakt een vertaling van landelijk beleid naar provinciale prioriteiten (waar moet wat). Overheden gaan niet zelf uitvoeren,
 - ANV's (samen met andere gebiedsorganisaties zoals afdelingen van LTO, TBO's, etc) realiseren de doelstellingen naar eigen inzichten, gebruikmakend van lokale en regionale kennis en netwerk, met maatregelen die zijn aangepast aan de lokale en regionale omstandigheden,
 - ANV's en andere gebiedsorganisaties moeten zelf de voortgang in kwaliteit en kwantiteit van de maatregelen bewaken, in relatie tot de met de overheden afgesproken doelstellingen. Deze vorm van zelfregulering (met sturing op kwaliteit en kwantiteit, op basis van monitoring) vraagt specifieke kennis en vaardigheden, anders dan de gebiedskennis. De samenwerkingsverbanden en de (regionale) koepels van de ANV's kunnen daarin voorzien.
- Afspraken op gebiedsniveau tussen overheden en gebiedspartijen worden vastgelegd in een gebiedscontract,
- Afspraken op landelijk niveau tussen overheden en koepels/samenwerkingsverbanden van gebiedspartijen worden vastgelegd in een convenant,
- Zelfsturing op gebiedsniveau, met daarbij maximale ruimte voor een gebiedseigen aanpak, staat haaks op generieke (subsidie)regelingen. Generieke (algemeen geldende) regelingen zullen plaats moeten maken voor gebiedscontracten,
- Zelfsturing is succesvol als voldaan kan worden aan de volgende voorwaarden:
 - Doelstellingen zijn reëel en haalbaar (geen hooggespannen verwachtingen),
 - Het moet leiden tot verlaging van de uitvoeringslast (minder bemoeienis van overheid, minder administratie),
 - Diensten worden verleend op basis van marktconforme vergoedingen (er moet aan verdiend kunnen worden).

Zie voor vervolg volgende pagina

Vervolg Zelfsturing

Er spelen de volgende valkuilen:

- Een overheid moet vertrouwen kunnen hebben in de zelfsturende kwaliteiten van een ANV, voordat zij ruimte geeft voor een gebiedseigen aanpak aan een ANV. Een ANV moet dat zelf ook willen en moet dat ook waar kunnen maken. Zelfsturing vereist een professionele aanpak om vertrouwen bij overheden en andere partijen op te bouwen. Kunnen ANV's op hun beurt erop vertrouwen dat een overheid die ruimte ook geeft? De ervaringen met de nieuwe Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer SNL laten zien dat hier nog veel voor verbetering vatbaar is,
- Niet alle ANV's zullen mee willen in het traject van gebiedsontwikkeling en zelfsturing. Dit kan te maken hebben met de omvang, de ambities en de bestuurlijke daadkracht van de ANV's of het gebrek aan vertrouwen in de rol van de overheid. De vraag is of en welk alternatief er ontwikkeld moet worden voor deze ANV's. Mogelijkerwijs kan BoerenNatuur in zo'n situatie de rol van gebiedspartner op zich nemen, waarbij de ANV zich beperkt tot de rol van uitvoerder,
- Teleurstellingen kunnen voorkomen worden door een heldere rolverdeling en duidelijke afspraken tussen betrokken partijen.

Rolverdeling

Een succesvolle rolverdeling voor groenblauwe dienstverlening ziet er schematisch als volgt uit:

Overheden (Rijk en Provincie):	Kaderstellend (middelen en doelstellingen): 'Wie betaalt, bepaalt'
Koepels van ANV's	Landelijke en provinciale belangenbehartiging en kwaliteitszorg rond gebiedsafspraken
ANV's	Ontwikkeling en uitvoering van diensten op gebiedsniveau

Rol ANV's

In de boven gegeven rolverdeling verzorgen ANV's de dienstverlening op gebiedsniveau. Daar fungeren ze als realiseerder van beleidsdoelstellingen door het uitvoeren van diensten die naar eigen ontwerp zijn ontwikkeld. Vergelijk het met een architect annex aannemer in de bouw. De opdrachtgever geeft aan wat voor soort gebouw hij wil en aan welke eisen dat moet voldoen; de architect maakt, in overleg met de aannemer, een passend ontwerp; de aannemer maakt het bestek en zet het bouwwerk neer. In dit voorbeeld is de overheid de opdrachtgever en de ANV de architect en de aannemer in één. In de praktijk loopt deze rolverdeling nog zelden zo. Hij is het nastreven waard, omdat die rolverdeling de partijen de ruimte biedt datgene te doen waar ze sterk in zijn.

5.3 Knelpunten en risico's

De ontwikkelingen leveren ook een aantal knelpunten en risico's op:

- 1 Het aangepaste GLB lijkt een belangrijk spoor te worden waarlangs het agrarisch natuur- en landschapsbeheer in de toekomst ingevuld gaat worden. Als de ANV's niet tijdig duidelijk maken dat ze klaarstaan als professionele beheersorganisaties, gaat de kans verloren op de gewenste speelruimte voor een gebiedseigen invulling,
- 2 ANV's komen terecht in een regionaal overlegcircuit, dat meer bestuurlijke en organisatorische kwaliteiten vraagt dan tot nu toe. De vereiste organisatorische kwaliteiten hangen af van de breedte van de maatschappelijke diensten die ANV's willen aanbieden. Als de ANV's zich beperken tot natuur- en

landschapsbeheer is minder uitvoeringscapaciteit nodig dan wanneer een ANV uitgroeit tot een brede plattelandorganisatie,

- 3 Bij gedecentraliseerde uitvoering komen de uitvoeringslasten voor een groot deel terecht bij de ANV's en hun koepels, bijvoorbeeld de administratie van gebiedscontracten of allerlei registraties ten behoeve van certificering,
- 4 Gedecentraliseerde uitvoering via zelfsturing legt andere en grotere inhoudelijke, financiële en bestuurlijke verantwoordelijkheden bij de ANV's en hun koepels. Dit vraagt veel van een verdere professionalisering. Niet iedere ANV wil daar aan of is al zover. Een mogelijkheid is bepaalde verantwoordelijkheden te delegeren naar de koepelorganisatie (BoerenNatuur) ,
- 5 Er is een risico dat ANV's ondersneeuwen in de maatschappelijke belangenstrijd en uitvoeringsbureaucratie als ze er niet in slagen voldoende bestuurlijke kracht te ontwikkelen. Dit dreigt met name voor de kleinere verenigingen,
- 6 De natuurresultaten van het agrarisch natuurbeheer zijn niet onomstreden (zie kader). Met enige regelmaat klinkt kritiek vanuit het onderzoek, de natuurbescherming en de politiek. De ecologische kwaliteit van het agrarisch cultuurlandschap gaat hard achteruit en het agrarisch natuurbeheer heeft deze trend tot nu toe niet kunnen keren. Een belangrijke oorzaak lijkt onvoldoende focus op ecologische kwaliteit, maar wellicht speelt ook een rol dat het agrarisch natuurbeheer nog maar een betrekkelijk korte tijd heeft gehad waarin het zich heeft kunnen bewijzen. Desondanks zijn er voorbeelden van succesvol agrarisch natuurbeheer en is er veel draagvlak voor de sector en het huidige agrarische landschap, bij burgers en de politiek. Niettemin staat de rol van het agrarisch natuurbeheer binnen het natuurbeleid onder druk. Dit noopt tot nog meer aandacht voor de ecologische kwaliteit van het beheer.

Resultaten agrarisch natuurbeheer omstreden

De laatste jaren is er met regelmaat kritiek op het agrarisch natuurbeheer. Landelijk onderzoek wees uit dat beheersovereenkomsten met uitgesteld maaien op boerenland niet meer weidevogels opleverden dan gangbaar graslandbeheer en dat de kwaliteit van het huidige weidevogelmozaïekbeheer voor het succesvol opgroeien van Gruttokuikens nog te wensen overlaat.. In het voorbeeldproject voor agrarisch weidevogelbeheer Nederland Gruttoland bleken bij het toegepaste mozaïekbeheer in 2003-2005 te weinig jonge Grutto's groot te komen om de populaties op peil te houden. De gebieden met mozaïekbeheer onderscheidden zich weinig van vergelijkingsgebieden met gangbaar graslandbeheer. Het agrarisch natuurbeheer is er nog niet in geslaagd de algehele achteruitgang van de natuur van het agrarisch cultuurlandschap te keren. De weidevogelstand op het boerenland als geheel gaat nog steeds achteruit, net als bijvoorbeeld het aantal wilde planten, dagvlinders en wilde bijen. Maar er zijn ook successen. De bescherming van ganzen in opvanggebieden werkte in veel gevallen goed. Botanisch beheer van graslandranden leidt gemiddeld tot het behoud van natuurwaarde, in gangbaar beheerde randen gaat die verder achteruit. Lokaal en regionaal zijn er voorbeelden van succesvol weide- en akkervogelbeheer. Het weidevogelmozaïekbeheer op 3.000 ha in Noord-Nederland leidde over de periode 2000-2008 tot een stabilisatie van de stand van Grutto en Tureluur en tot een toename van de Kievit, met een redelijke jongenproductie. Het akkervogelbeheer in Oost-Groningen leidde (mede) tot een stabilisatie van het aantal akkervogels en tot soms spectaculaire resultaten zoals het herstel van de Grauwe kiekendief. Rietvogels profiteren in Noord-Groningen van het feit dat steeds meer boeren riet in de sloten laten staan. Het succesverhaal van het agrarisch natuurbeheer is echter nog kort.

5.4 Voorwaarden voor succes

- 1 Willen de ANV's hun sterke kanten (gezag en wervingskracht onder boeren) ten behoeve van beleidsuitvoering maximaal kunnen benutten, dan is het nodig dat een substantieel deel van de inkomens- toeslagen wordt gekoppeld aan groenblauwe diensten via een gebiedsspecifieke invulling met behulp van zelfsturing,
- 2 Gebiedscontracten lijken een goed middel om gebiedsspecifieke diensten mee vast te leggen, speel- ruimte in de uitvoering te houden en bureaucratie en overhead te beperken,
- 3 Het verhoogt de wervingskracht van ANV's, en daarmee de slagingskans van beleid, sterk wanneer mogelijkheden ontstaan om vergoedingen voor maatschappelijke prestaties op te plussen zodat ver- diencapaciteit ontstaat (en niet alleen compensatie van gederfde inkomsten),
- 4 Veel (kleinere) ANV's hebben nog niet de bestuurlijke en organisatorische kracht om de rol van gelijk- waardige partner in gebiedsontwikkeling en als gebiedsuitvoerder te spelen. Ze worden nog niet ge- zien als het gezicht van de streek. Daarvoor is nodig dat kleinere ANV's op bestuurlijke en organisato- rische punten hun krachten op regionale schaal bundelen, bijvoorbeeld voor overleg met overheden en het aangaan van gebiedscontracten,
- 5 Om voldoende interessant te zijn voor de overheid moet de dekking en de ledendichtheid van het werkgebied van ANV's groot genoeg zijn. Of dit lukt, is weer afhankelijk van wat een ANV te bieden heeft. Hier heeft de overheid invloed op, bijvoorbeeld door verantwoordelijkheid af te staan. Zo'n wis- selwerking biedt de meeste kans op succes,
- 6 Om de grote kracht van onderlinge binding te blijven benutten moet de uitvoering en aansturing van maatregelen door lokale samenwerkingsverbanden blijven gebeuren,
- 7 De meeste ANV's staan nog ver af van een rol als brede gebiedsorganisatie. Sommige ambiëren dat ook niet, sommige zien het op termijn voor zich. In het laatste geval is het belangrijk goed de tijd te nemen om alle voor- en nadelen op een rijtje te zetten en met de leden te bediscussiëren, vertrouwen te wekken bij andere gebiedspartijen en de organisatie erop aan te passen (zie kader 'Smal of breed'),
- 8 Overtuigende ecologische resultaten zijn nodig om de positie van het agrarisch natuurbeheer nu en in de toekomst veilig te stellen (en dus ook de bijbehorende geldstromen). Het meest overtuigend is suc- cesvolle bescherming van planten- en diersoorten van de zogenaamde Rode Lijst van bedreigde plan- ten- en diersoorten (vergelijk het herstel van de Grauwe kiekendief door onder andere het akkervogel- beheer in Oost-Groningen). Dit is een belangrijke vorm van behoud van biodiversiteit. Om die resulta- ten duidelijk en voor iedereen transparant te maken is het nodig om de effecten goed te monitoren en daarvan regelmatig verslag te doen,
- 9 De bedrijfsmatige aantrekkelijkheid van groenblauwe diensten is gebaat bij financiële zekerheid van de overheid over een langere periode, bijvoorbeeld minimaal 12 jaar.

Smal of breed?

Een **smalle** organisatie heeft betrekking op een ANV die zich beperkt tot het uitvoeren van agrarisch natuur- en landschapsbeheer op landbouwbedrijven onder bestaande of nieuw te organiseren beheersregelingen. Het ANB kan meerdere thema's omvatten maar ook beperkt zijn tot één (denk aan ganzenverenigingen, verenigingen voor landschapsonderhoud en weidevogelcollectieven). Dit is de manier waarop het nu gaat. De ANV verzorgt de werving, coördinatie en administratieve uitvoering voor een collectief van boeren. Waar ook externe partijen een rol spelen (bijvoorbeeld in het weidevogelbeheer de terreinbeheerende organisaties), kan de ANV coördinerende taken op zich nemen (zoals nu gebeurt als gebiedscoördinator in het weidevogelbeheer). De activiteiten zijn beperkt tot uitvoerende taken die samenhangen met het uitvoeren van natuur- en landschapsbeheer op boerenbedrijven.

Voordelen:

- De activiteiten hebben rechtstreeks verband met de agrarische bedrijfsvoering, waarvoor alle benodigde kennis paraat is,
- De activiteiten nemen administratieve lasten weg van de boeren en zijn daarmee rechtstreeks in het belang van de leden,
- De lijnen naar de deelnemers zijn kort.

Nadelen:

- Soms beperken ANV's zich te veel tot de uitvoerende functie en ontwikkelen ze zich niet als gezicht van de streek. Dit verzwakt hun positie als gebiedspartij in maatschappelijke, beleidsmatige en politieke kwesties.

Een **brede** organisatie heeft betrekking op een ANV die is uitgegroeid tot een gebiedsorganisatie die zich niet alleen bezighoudt met natuur- en landschapsbeheer maar ook met andere zaken op het vlak van leefbaarheid van het platteland, zoals recreatie en toerisme, streekeigen productie, landbouw en zorg. Het betreft meerdere vormen van ANB en andere activiteiten die worden uitgevoerd vanuit een gebiedsvisie. De bijkomende zaken hebben allemaal wel een raakvlak met de landbouw en/of de landbouwkundige bedrijfsvoering en hebben allemaal een sterke gerichtheid op de praktijk. De brede aanpak verlangt een stevige verankering in de regionale gemeenschap met goede contacten met andere gebiedspartijen. Het verlangt een structurele samenwerking met deze partijen. Ook burgers maken deel uit van de organisatie. Het vraagt ook een stevig secretariaat dat grote organisatorische klussen aankan.

Voordelen:

- De boerenactiviteiten raken meer bekend bij derden, bijvoorbeeld bij burgers. Hierdoor is meer profilering mogelijk en kan het leiden tot meer draagvlak voor de landbouwsector,
- Een brede organisatie heeft leden meer te bieden (bijvoorbeeld makkelijker toegang tot nieuwe financieringsbronnen, bredere contacten, regeltechnisch of juridisch),
- Een brede organisatie heeft in principe een meer professionele uitstraling en (mede) daardoor een sterkere status dan een smalle ('one issue'-) organisatie.

Nadelen:

- Het vereist aanzienlijke bestuurlijke daadkracht en visie. Brede samenwerking vraagt veel inzet en tijd,
- Het vereist een stevige uitvoeringsorganisatie,
- De kans op mislukking is groter dan bij een smalle organisatie,
- Het scheidt hoge verwachtingen bij de buitenwereld.

6 Aanbevelingen

We onderscheiden aanbevelingen aan de ANV's, BoerenNatuur en aan de overheid.

6.1 Aan ANV's

- 1 Zorg dat de ANV's zich zo gauw mogelijk doorontwikkelen tot professionele beheersorganisaties. Anders gaat de kans verloren op de gewenste speelruimte, via zelfsturing, voor een gebiedseigen invulling van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer,
- 2 Bundel daarom de krachten zodat voldoende bestuurlijke en organisatorische kracht kan worden ontwikkeld, zowel in het maatschappelijk overlegcircuit als naar de achterban. Kleinere verenigingen zouden meer moeten samenwerken op regionale schaal. Ontwikkel bijvoorbeeld een gebiedsvisie voor landbouw, natuur en landschap en breng dat breed onder de aandacht,
- 3 Investeer daarom in kwaliteit, zowel organisatorisch als ecologisch en beheerstechnisch, bijvoorbeeld door het instellen van schouwcommissies, uitvoeren van monitoring en regelmatige terugkoppeling met de leden. Dit is de beste garantie voor gezag en sturingskracht,
- 4 Investeer daarom in samenwerking met andere gebiedspartners, met name terreinbeherende organisaties, lokale natuurorganisaties, provinciale organisaties voor landschapsbeheer, waterschap, gemeente. Dit versterkt je positie, lokaal, maar ook in het beleidscircuit,
- 5 Ontwikkel daarom een gebiedseigen pakket aan groene diensten, voorsortierend op het nieuwe GLB en uitgaande van de sterke punten van het gebied (karakteristieke en landelijk bijzondere natuur- en landschapswaarde, voortbordurend op gebiedseigen sociale tradities en samenhang). Benut de ervaringen en inzichten die door de vier ANV's zijn opgedaan in de GLB-pilots. Bekijk of een gebiedscontract een goede contractvorm kan zijn,
- 6 Concentreer je vooreerst op natuur- en landschapsbeheer. Het systeem van zelfsturing stelt nieuwe en zwaardere eisen aan bestuur en uitvoeringsorganisatie die zorgvuldig moeten worden ingevuld. Dat is moeilijker als tegelijk ook nieuwe diensten moeten worden ontwikkeld: 'Je kunt niet in één keer van de vloer op de zolder springen'. Al naar gelang de ambities en mogelijkheden kunnen ANV's toegroeien naar méér (blauwe) diensten en/of een bredere plattelandsorganisatie,
- 7 Creëer ecologische succesverhalen, bijvoorbeeld met succesvolle bescherming van bedreigde planten- en diersoorten (van de zogenaamde Rode Lijst). Neem ook het initiatief voor een goede monitoring van de ecologische resultaten en voor regelmatige verslaglegging. Gebruik daarvoor algemeen erkende methoden, zodat de toegepaste werkwijze onomstreden is.
- 8 Maak aan de omgeving bekend wat je ambities zijn en laat je resultaten zien. Dat is belangrijk als je in het gebied een centrale rol wilt spelen,
- 9 Onderzoek of activiteiten op het gebied van blauwe diensten door ANV's meerwaarde hebben boven bestaande projecten en regelgeving,

- 10 Uitvoering en aansturing van maatregelen (landschapsonderhoud, weidevogelbeheer, waterberging) dient op lokale schaal te blijven. Hier ligt de kracht van ANV's,
- 11 Besteedt voldoende tijd aan werving. Intensiveer de discussie met de achterban en andere landbouworganisaties over de mogelijkheden en het belang van maatschappelijke dienstverlening voor de sector,
- 12 Organiseer zaken als kennisverwerving, belangenbehartiging, sommige regeltechnische en juridische zaken centraal, via BoerenNatuur. Denk na of dat ook het beste kan gelden voor sommige administratieve zaken, zoals maken van plankaarten bij collectieve contracten of van verslagen voor subsidieverantwoording,.

6.2 Aan BoerenNatuur

- 1 Geef prioriteit aan de ondersteuning van de ANV's om zo snel mogelijk de professionalisering door te maken volgens bovengenoemde punten 1-4,
- 2 Stimuleer daarom bundeling van bestuurlijke en organisatorische krachten onder ANV's op voldoende grote schaal,
- 3 Maak het ANV's mogelijk het benodigde kwaliteitsniveau te realiseren, zowel qua organisatie als ecologisch en beheerstechnisch.
 - Maak per ANV een sterkte-zwakte-analyse, stel een ontwikkelplan op en faciliteer dat dat doorlopen wordt,
 - Ontwikkel protocollen op het gebied van certificering, kwaliteitszorg, monitoring en presentatie van natuurresultaten, administratieve bedrijfsvoering, centrale handhaving, gebiedscontracten,
 - Ondersteun de ANV's bij het creëren van ecologische succesverhalen en draag deze samen met de ANV's uit,
- 4 Ondersteun de ANV's in de samenwerking met andere gebiedspartners, bijvoorbeeld door:
 - Organiseren van scholing voor succesvol samenwerken,
 - Smeden van samenwerking op provinciale schaal, zoals bijvoorbeeld met de zogenaamde 'Beleidsprong weidevogelbescherming' in Fryslân waarin BoerenNatuur samen met de terreinbeheerende organisaties pleiten voor het concentreren van inspanningen en middelen voor weidevogelbeheer in kansrijke weidevogellandschappen, waarbinnen boerencollectieven speelruimte en ondersteuning door andere gebiedspartijen krijgen voor een eigen invulling,
- 5 Ondersteun de ANV's in het uitdragen van resultaten,
- 6 Zet de huidige rol van belangenbehartiger op bovenregionaal niveau voort. Door het groter worden van de verantwoordelijkheden van ANV's als aanbieder van groenblauwe diensten wordt deze rol nog belangrijker,
- 7 Stimuleer de discussie met andere landbouworganisaties maar ook binnen de aangesloten ANV's over mogelijkheden en meerwaarde van groenblauwe diensten,
- 8 Denk na over bundeling van de administratieve lasten van ANV's in een soort Gemeenschappelijk Administratie Kantoor (GAK) onder BoerenNatuur,

6.3 Aan Rijk en Provincies

- 1 Geef ANV's een centrale rol in de uitvoering van groenblauwe diensten,
- 2 Honoreer de ambities van de ANV's door het spoor van zelfsturing, gebiedsspecifieke invulling en gebiedscontracten voor groenblauwe diensten door boerencollectieven verder te ontwikkelen, met een minimum aan overhead en bureaucratie,
- 3 Ontwikkel regelingen met uitdaging en stimulans, waarin boeren hun ondernemingszin kwijt kunnen,
- 4 Benut de wervingskracht van ANV's optimaal door de verdien capaciteit van groenblauwe diensten te vergroten, door een substantiële plus op extra diensten,
- 5 Biedt financiële zekerheden voor langere tijd, bijvoorbeeld minimaal 12 jaar,
- 6 Ontwikkel een duidelijke rolverdeling:
 - het Rijk voor doelstellingen en te leveren diensten op hoofdlijnen,
 - de Provincie wijst aan hoeveel, wat, waar en welke kwaliteit, ook op hoofdlijnen,
 - de ANV's vullen in en voeren uit.
- 7 Ondersteun BoerenNatuur in het opzetten van een programma waarin ze ANV's ondersteunt en begeleidt in het opstellen van gebiedsprogramma's en gebiedscontracten,
- 8 Besteed speciaal aandacht aan de ecologische effectiviteit van het beheer en faciliteer de ontwikkeling van een adequate en onomstreden manier van monitoring.

Bijlage 1 Resultaten interviews

1.1 Sleutelfiguren ANV's

We beschrijven de ideeën en meningen van de 8 sleutelfiguren per vraag. Tussen haakjes is aangegeven hoe vaak het betreffende antwoord werd gegeven.

1 Staatssecretaris Bleker vindt dat de landbouwsteun meer ingezet moet worden voor het leveren van groenblauwe diensten. Wat vindt u daarvan?

- De respondenten staan allen positief tegenover het idee (8x), maar de rechtvaardiging van de voorwaarden bij de inkomenssteun verschilt en daarmee het deel van het geld dat aan groenblauwe diensten moet worden besteed. De meningen liggen tussen twee uitersten.
 - a. Het ene uiterste is dat de landbouwsteun een compensatie is voor gedeerde inkomsten als gevolg van eisen die door de EU worden gesteld op het vlak van milieu, veiligheid en dierenwelzijn (cross-compliance). Vanuit deze gedachte hebben boeren recht op steun en betekent het dus dat al dat geld op het boereneref terecht moet komen. Het grootste deel moet dan ook als een basisbedrag voor gedeerde inkomsten in verband met bestaande voorwaarden worden uitbetaald; extra steun (of een afgeroomd deel) kan worden gebonden aan voorwaarden van natuur- en landschapsbeheer.
 - b. Het andere uiterste is dat de landbouw niet zo maar recht heeft op steun, maar het moet verdienen. Om die geldstroom te behouden is het nodig hem maatschappelijk goed te verantwoorden. Deels kan dat door de bestaande voorwaarden te handhaven voor een basisbedrag. Boven dat basisbedrag is het redelijk tegenprestaties te leveren op het gebied van natuur- en landschapsbeheer.

Beide extremen werden door een respondent verwoord; de rest zit er tussenin over de hele breedte van het spectrum.

- Alle respondenten (8x) zien het leveren van groenblauwe diensten als tegenprestatie voor inkomenssteun een onontkoombare ontwikkeling. 'Dan kun je er maar beter actief op insteken om een zo groot mogelijke vinger in de pap te hebben'. Maar aan de andere kant 'hoeft de agrarische sector er niet zo hard achteraan, want voor het inkomen is en blijft het een randverschijnsel'.
- Over de relatieve omvang van die geldstroom ten opzichte van een basisbedrag wordt verschillend gedacht,
- Het 'gevaar' dreigt dat de vergoedingen speelbal worden van de politiek en overheidsbureaucratie, waardoor de kosten onvoldoende worden gedekt en er teveel overhead is (2x).
- Een respondent pleit voor groenblauwe diensten onder pijler 1, want pijler 2 vergt co-financiering en die wordt waarschijnlijk onvoldoende om tot redelijke vergoedingen te komen (1x).

2 De staatssecretaris lanceerde het idee die groenblauwe diensten te laten leveren door gebiedscoöperaties. Wat vindt u van dat idee? Hoe ziet u de rol van ANV's daarin?

Toelichting: We hebben een gebiedscoöperatie in dit verband gedefinieerd als een brede plattelandsgeschiedenisorganisatie waarin naast de ANV ook andere gebiedspartijen vertegenwoordigd zijn, zoals TBO's, toerisme en recreatie, zorg en landbouw en dergelijke. Deze organisaties gaan dan ook mede over de besteding van de gelden.

Globaal zijn vijf meningen te onderscheiden.

a Geen gebiedscoöperatie (2x)

- Het betreft boerengeld dat in boerenhand moet blijven,
- Zo'n coöperatie vormt een extra organisatorische tussenlaag die zorgt voor extra bureaucratie en geld wegzuigt dat op het boerenerf terecht moet komen,

b Geen gebiedscoöperatie, wel een platform voor afstemming (1x)

Het betreft regiospecifieke maatregelen die maatwerk vragen. Door de korte lijnen naar de boeren zijn ANV's bij uitstek geschikt daar organisatorisch en inhoudelijk invulling aan te geven. Het is niet efficiënt dat via een gebiedscoöperatie te laten lopen.

- Afstemming is met name met TBO's nodig voor voldoende effectiviteit van maatregelen,
- Een platform is een effectief middel om maatschappelijke verantwoordelijkheid mee te demonstrenen en draagvlak te creëren,
- Een brede uitvoerende en coördinerende functie op grotere schaal gaat de bestuurlijke kracht van de huidige ANV's te boven,

c Wel een gebiedscoöperatie, maar alleen met TBO's (1x)

- De te leveren diensten van ANV's en TBO's vertonen veel overeenkomsten. Nauwe samenwerking met TBO's maakt een goed samenhangend pakket mogelijk,
- Een bredere samenwerking en meer coördinerende rol is (momenteel) door de ANV's niet te behappen,
- ANV's zouden wel kunnen toegroeien naar een bredere gebiedsfunctie, maar daarvoor moeten managementkwaliteiten verder groeien.

d (Collectief van) ANV's vormen gebiedscoöperatie of kunnen daar naartoe groeien (3x)

- Collectief van ANV's vormt eigen organisatie die geld wegzet voor groenblauwe diensten bij boeren en ook zelf de administratie en kwaliteitscontrole doet,
- Per thema worden andere partijen nauw betrokken bij de invulling en kwaliteitsstandaarden, maar ANV's geven zelf uitvoering via gecertificeerde werkwijze,
- Gebiedscoöperatie kan hele veld van plattelandsvernieuwing (inclusief leefbaarheid) bestrijken,
- Het duurt nog wel even voordat de meeste ANV's daar naartoe zijn gegroeid,

e Geen rol voor ANV (1x)

- Een respondent vindt dat de kwaliteit van het agrarisch natuurbeheer bij ANV's niet in goede handen is. Die laten zich te veel leiden door het boerenbelang en niet door het natuurbelang. Ze zijn bijvoorbeeld in het weidevogelbeheer te veel gefixeerd op hectares en makkelijke pakketten in plaats van op het juiste en effectieve beheer op de juiste plaats. Deelname van TBO's in een gebiedscoöperatie zou nog onvoldoende druk op levering van kwaliteit opleveren.

3 Hoe kan inhoudelijk en organisatorisch invulling worden gegeven aan die rol?

- 6 van de 8 respondenten noemen de noodzaak om bestuurlijk voldoende slagkracht en sturingskracht te kunnen ontwikkelen, in overleg met waterschap, provincie, gemeenten. Daarvoor is een minimale omvang van het werkgebied en ledenaantal nodig. De kans om goede en ervaren bestuurders te vinden is groter als je uit een grote bron kunt putten. Grote ANV's (bijvoorbeeld Súdwesthoeke, ANOG, Wierde & Dijk) lijken voldoende groot; kleinere zouden zich beter kunnen verenigen (bestaand provinciaal overleg wordt daarvoor niet als voldoende gezien),

- De respondenten zijn unaniem van mening dat de uitvoering op lokaal niveau moet blijven (8x), in samenwerkingsverbanden met sociale en praktische binding. Juist die sterke binding met en kennis van de lokale omstandigheden en boeren zijn hét sterke punt van de ANV's. ANV's kunnen hierdoor voor het noodzakelijke maatwerk zorgen,
- Twee respondenten vinden de huidige inhoudelijke en organisatorische structuur (ANV als gebiedscoördinator, met ondersteuning door consultants van BoerenNatuur) voldoende (2x),
- Als verbeterpunten worden genoemd:
 - Administratieve lasten zoals die van gebiedscoördinator (toepassing kwaliteitshandboek, kaarten maken) zouden overgenomen moeten worden door BoerenNatuur. ANV moet zich beperken tot uitvoering op lokale schaal (1x),
 - (Meer) aannemen van een open opstelling, de dialoog zoeken. Er heerst in ruimtelijke ontwikkeling nog te veel hokjesgeest, bij de overheid en TBO's maar ook bij de boeren (3x),
 - ANV's moeten zich beter toerusten voor kwaliteitsbeheer. Certificering is de weg. Dit biedt mogelijkheden van zelfsturing (6x),
 - Oprichten van sterke regionale uitvoeringsorganisatie (collectief van ANV's) die gelden uit verschillende potten via eenvoudige contracten (bijvoorbeeld certificaten) doorsluis naar boer (1x),
- Eén respondent vindt ANV's niet geschikt voor kwaliteitsbewaking maar vindt dat die bij DLG of ecologische deskundigen moet liggen (1x).

4 Hoe zou de rolverdeling moeten zijn tussen partijen (ANV's, provincie, rijk, TBO's), zowel inhoudelijk (type diensten) als organisatorisch (werving, voorlichting, kwaliteitsbeheer)?

- Globale rolverdeling:
 - Rijk: landelijke kaders, grote lijnen,
 - Provincie: voorwaarden (waar, wat), type diensten aangeven,
 - ANV's: lokale en regionale uitvoering met behulp van zelfsturing (certificering),
- ANV's moeten werving, voorlichting en kwaliteitsbeheer voor hun rekening nemen, met gebruikmaking van kennis van derden, bijvoorbeeld IVN, Natuurgroepen voor voorlichting (6x),
- Kwaliteitsbeheer via certificering regelen ('uitgaan van integriteit en vertrouwen') (7x). Een respondent vindt dat dat in samenwerking met TBO's moet gebeuren,
- Inhoudelijk is goede afstemming met TBO's en Ecologische Hoofdstructuur nodig voor effectiviteit van maatregelen (expliciet 3x),
- (Collectief van) ANV moet zelf budget in handen krijgen om via gecertificeerde handelwijze en kwaliteitsstandaarden bij de boeren weg te zetten. Kan in gebiedscontract geregeld worden (zoals in Noordelijke Friese Wouden) (expliciet 1x),
- Vanwege hun gebiedskennis is het nodig ANV's vanaf het begin bij planvorming te betrekken (1x),
- Vooral burgers bij de ANV's betrekken. Die zijn belangrijk voor de vraag naar natuur (1x),
- ANV's zouden zich inhoudelijk en qua belangenbehartiging meer themagewijs moeten verenigen (bijvoorbeeld akkervogels, weidevogels, landschapsbeheer) (2x).

5 Wie zijn potentiële bondgenoten?

Genoemd zijn:

- Voor draagvlak: burgers ('die hebben de echte wensen'), lokale partijen, maar het is vaak moeilijk een aanspreekpunt te vinden (4x),
- Provincie (3x),

- Deskundigen van bijvoorbeeld Vogelbescherming Nederland, Avifauna Groningen (2x),
- LTO voor belangenbehartiging bij politiek (1x),
- Partijen die ook belang hebben bij het vitaal houden van de plattelandseconomie: Gemeenten, Provincie, Waterschap, TBO's, recreatieschap (2x),
- Boermarken en Brede overleggroep kleine dorpen (BOKD) in Drenthe (1x),
- In planfase: TBO's (2x),
- Per thema alle relevante partijen erbij betrekken en bijvoorbeeld kwaliteitsstandaard mee laten bepalen (1x).

6 Welke groenblauwe diensten kunnen naar uw mening ANV's leveren?

- Primair voortborduren op de bestaande beheersvormen (8x),
- Mogelijke nieuwe diensten:
 - Natuurgericht slootbeheer,
 - Verwerken reststoffen via composteren, energiewinning,
 - Waterdiensten als flauwe taluds, randenbeheer, plasdrasbermen, riet in de sloot, waterberging
 - Openstelling boerenland via excursies over natuur (kabouterpad), landschap, cultuurhistorie, archeologie,
 - Erfvogels,
 - Agrarisch landschappelijk bouwen,
 - Bedrijfsnatuurplannen,
 - Struweel ('voor zangvogelgekkeel'),
 - Insectenbeheer,
 - Dijkbeheer,
 - Waterleven,
 - Bodemleven,
 - Bloemen in de wei,
 - FAB (Functionele Agro-Biodiversiteit)-randen,
- Twee respondenten vonden dat waterbeheer, energiebesparing en duurzame energie al voldoende via andere kanalen gebeurt (2x). Dat vinden alle respondenten gelden voor dierenwelzijn (8x),
- Twee respondenten zagen de groenblauwe diensten juist ruim, inclusief waterdiensten, milieu-maatregelen (2x),
- Algemeen: ANV's moeten denken vanuit de vraag, ANV is geen doel op zich (1x).

7 Wat zijn daarbij de sterke en zwakke kanten van ANV's?

- De respondenten noemen unaniem als sterke kanten (8x):
 - Kennis van lokale omstandigheden en mensen ('voeten in de klei', 'weten wat er speelt'), waardoor maatwerk mogelijk is,
 - Sociale samenhang op lokale schaal, die kansen biedt op goede samenwerking en daardoor meer resultaat (zoals in weidevogelbeheer),
 - Vertrouwen in ANV,
 - Onafhankelijkheid van LTO. Dit is voor natuurgerichte boeren een lagere drempel,
 - Bestrijken heel gebied en zijn daardoor potentieel belangrijke partner in gebiedsprocessen,
 - Door bovengenoemde eigenschappen heeft ANV groot wervingspotentieel, die door geen enkele andere organisatie wordt bereikt,

- Kennis (ecologisch, regelingen, beleid, kwaliteitsbeheer) wordt met name via BoerenNatuur binnengehaald. Dit gaat redelijk goed,
- Zwakke kanten:
 1. Soms door kleine schaal te weinig bestuurlijke daadkracht en professionaliteit in de uitvoering (alle 8 respondenten),
 2. Onvoldoende oog voor ecologische kwaliteit (1x),
 3. Financiële opbrengsten van natuur- en landschapsbeheer zijn onbeduidend (1x),
 4. ANV gaat uit idealisme soms te lang door, niet zakelijk genoeg (1x),
 5. Uitvoering via 28 gebiedscoördinatoren (in Fryslân) is versnipperd (1x),
 6. Te weinig oog voor wensen burger (1x).

8 Hoe kunnen de zwakke kanten worden verbeterd?

(in volgorde van bovengenoemde zwakke punten)

1. Op gepaste schaal bestuurlijk samen gaan, uitvoering op lokale schaal handhaven (8x),
2. Natuurdoel meer centraal stellen; onafhankelijke toetsing laten uitvoeren (DLG, ecologisch bureau) (1x),
3. Niet van toepassing,
4. Zakelijker opstelling kiezen (1x),
5. Administratieve uitvoering bundelen via BoerenNatuur (1x),
6. Meer samenwerken met burgers (3x).

9 Welke rol moet BoerenNatuur spelen?

- Zeven respondenten vinden belangenbehartiging op boven-lokale of -regionale schaal een belangrijke taak voor BoerenNatuur (7x),
- Verschaffen of organiseren van deskundigheid op ecologisch, regeltechnisch, beleidsmatig vlak zoals nu ook gebeurt via helpdesk (7x),
- Interne discussie aanzwengelen (ook richting LTO) over belang van zelfsturende collectieve ANV's (1x).

Speciale aandacht wordt gevraagd voor:

- Weg bereiden voor betere samenwerking met TBO's in Drenthe (1x),
- Meer regie nemen om versnippering van gebiedscoördinatie en certificering te voorkomen (1x),
- BoerenNatuur moet meer vraag gestuurd werken; geen uitvoering op lokale schaal willen doen (1x),
- ANV's aanzetten tot nadenken over de toekomst, om te beginnen over hun rol in nieuwe GLB (1x).

1.2 Provincies

1 Staatssecretaris Bleker vindt dat de landbouwsteun meer ingezet moet worden voor het leveren van groenblauwe diensten, bijvoorbeeld via gebiedscoöperaties. Wat vindt u van deze ideeën?

- De Provincies vinden het een goed idee dat inkomenssteun afhankelijk wordt gesteld van groenblauwe diensten. Het betreft gemeenschapsgeld,

- De Provincies zijn afwachtend over de rol van gebiedscoöperaties, maar zouden het liefst zien dat er in de regio uitvoeringsorganisaties komen voor de brede problematiek van het landelijk gebied, inclusief leefbaarheid en natuur- en landschapsbeheer (bijvoorbeeld brede gebiedscoöperaties). Gebiedsgericht werken is heel belangrijk. Nu is er teveel overhead. De uitvoering dient meer via zelfsturing te geschieden. De organisatiestructuur is afhankelijk van hoe de geldstromen gaan lopen: of rechtstreeks via EU en Rijk via pijler 1 (rechtstreekse inkomenssteun) of provinciaal via het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de catalogus groenblauwe diensten. Fryslân heeft als voorkeur dat zoveel mogelijk agrarisch natuur- en landschapsbeheer onder pijler 1 komt. Dan is de financiering voor 7 jaar verzekerd en onafhankelijk van de mogelijkheden van rijk en provincies. Wel wil de Provinsje de regie houden. Provinsje Fryslan neemt hierin op dit moment een uitzonderingspositie in in het Interprovinciaal Overleg (IPO).

2 Welke groenblauwe diensten kunnen naar uw mening ANV's leveren?

- De Provincie Groningen geeft prioriteit aan
 - landschapsbeheer,
 - akkerrandenbeheer (inclusief randen voor Functionele Agro-Biodiversiteit FAB),
 - ganzenopvang
 - waterdiensten (zoals in het huidige project met mest- en spuitrijke perceelsranden en bodemverbetering, gerelateerd aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water KRW).
- Fryslân heeft geen uitgesproken mening over de besteding van de modulatiegelden. Ze maakt gebruik van deze gelden, voor zover die bij de provinciale doelstellingen passen,
- Het Rijk voert de regie en streeft naar regionale differentiatie (via de invulling van het Europees Plattelandsontwikkelings Programma POP),
- Zie ook het kader.

3 Welke rolverdeling ziet u tussen Rijk, Provincie, ANV's, BoerenNatuur, TBO's, zowel inhoudelijk (type diensten) als organisatorisch (werving deelname, voorlichting, kwaliteitsbeheer)?

- Provincie en Rijk stellen het beleidskader zodat ieder gebied tot zijn recht komt en maatwerk mogelijk is. De ingezette structuur met ANV's als uitvoerder en gebiedscoördinator bevalt goed,
- ANV's en TBO's hebben beide bestaansrecht want ze beheren verschillende typen natuur. Ze moeten wel meer samenwerken.

4 Wat zijn daarbij de sterke en zwakke kanten van ANV's?

- Het sterke punt is de kennis van de landbouwpraktijk en het draagvlak bij de boeren,
- Een zwak punt is de te soortgerichte benadering. De ANV's moeten meer blijk geven van een breder ecologisch kwaliteitsbesef op het niveau van leefgebieden. De Provincie Groningen verwacht dat dit de motivatie onder boeren voor een breder pakket aan beheers- en inrichtingsmaatregelen vergroot. Het vergt een cultuuromslag in de richting van maatschappelijke dienstverlening,
- Minder sterk is ook dat de blik weinig naar buiten is gericht, naar wat de maatschappij vraagt aan groene en blauwe diensten,
- De sterke onderlinge sociale binding kan ook belemmerend werken, bijvoorbeeld als de inkomenssteun als exclusief boerengeld wordt gezien waar anderen niets over te zeggen hebben.

5 Hoe kunnen de zwakke kanten worden verbeterd?

- De ANV's zijn goed op weg maar moeten natuur en landschap nog meer voorop stellen, bijvoorbeeld via scholing,
- Boeren zouden financiering van groenblauwe diensten ook meer bij maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven moeten zoeken,
- De provincie zou het kwaliteitsbesef kunnen stimuleren door het monitoren volgens een breed onderbouwde kwaliteitsstandaard door de ANV's zelf te laten doen. Vergroting van kennis van natuur leidt tot een grotere betrokkenheid.

Bezoekadres

Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden

Postadres

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl

www.altwym.nl